

Aktivt deltagande

- ELEVKÅREN I SKOLANS VARDAG

Aktivt deltagande

- ELEVKÅREN I SKOLANS VARDAG

Aktivt deltagande – elevkåren i skolans vardag

Skribenter:

rektor Jari Andersson, Sastamala

barnombudsman Maria Kaisa Aula, Barnombudsmannens byrå

specialplanerare Tiina Karhuvirta, Klubbcentralen - stöd för skolan rf

lärare Vuokko Kilkki-Närhi, Varkaus

lärare Tuula Leppäkari, Laukas

utbildningschef Sinikka Mäntysalo-Lamppu, Barnens Parlament i Finland, kansliet

överinspektör Elina Nivala, Barnombudsmannens byrå

utbildare Leena Nousiainen, Rondo Training Oy

planerare Merja-Maaria Oinas, Nationella koordinations- och utvecklingscentret för

ungdomsinformations- och rådgivningstjänster

ledamot i Barnens Parlament i Finland Arttu Rytönen, Urais

rektor Markku Salonen, Tammerfors

elev Kimi Uosukainen, Lahtis

Klubbledarens handbok, 5.

Redaktör: Tiina Karhuvirta

Översättning: Monika Sukoinen

Ombrytning Kuviopaja Oy

978-952-5853-14-8

978-952-5853-15-5 (pdf)

Tryckeri: Oy Nordprint Ab

Tryckår: 2010

Innehållsförteckning

Skolan blir bättre när barnen får delta	4
Elevkåren stärker medborgarkompetensen	6
Vad är det eleverna vill påverka?	8
Engagerade elever är grunden för framtidens skola	11
Elevkårsverksamheten - mål och villkor för verksamheten	15
Elevkårsverksamheten inom den grundläggande utbildningen i Sastamala stad	19
Barnens röst hörs bäst i en skola anpassad för barnen	24
Alla ska få påverka	29
Elevkårsverksamheten i Lehtoniemen koulu	30
Delaktighet i Etelä-Hervannan koulu	32
Elevkårsverksamheten som en del av kommunens officiella system för påverkan	35
Hur känns det att påverka?	41
Den interaktiva nätdemokratitjänsten Initiativkanalen.fi	44
Källreferenser	46
Nämnd litteratur och övriga källor	46

Skolan blir bättre när barnen får delta

Barn har, med beaktande av ålder och utvecklingsnivå, rätt att delta, påverka och bli hörda när beslut fattas i frågor som är viktiga för barnen. FNs konvention om barns rättigheter förpliktar också vuxna att reda ut och beakta barnens åsikter.

Tack vare FN:s barnkonvention, som antogs för redan 20 år sedan, är den finska lagstiftningen och grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen i detta hänseende i gott skick. De stödjer barnens delaktighet. Däremot kan mycket göras för att förbättra vuxnas attityder och handlingsätt samt växelverkan mellan barn och vuxna. Detta gäller även skolmiljön.

De finländska skolorna har haft framgång i internationella jämförelser av inlärningsresultaten. Det kan vi vara stolta över. I jämförelser av hur elever trivs i skolan och vilka möjligheter de har att delta och påverka har de finska skolorna inte klarat sig lika bra.

En skola där barnen lär sig kunskaper och färdigheter och kan växa som människor och medborgare är en bra skola ur barnens synvinkel. En bra skola erbjuder förutom kunskapen och färdigheterna en miljö där barnen lär sig samarbeta, blir sedda och hörda samt skapar goda relationer både till kamrater och till vuxna.

I skolan kan eleverna delta på många sätt. Växelverkan och dialogen mellan lärarna och eleverna är en förutsättning för att barnen ska bli hörda. Lektioner kan hållas på ett sätt som engagerar barnen. Även stödelevsverksamhet och elevmedling, olika evenemang, klubbar och skoltidningar är exempel på barns delaktighet.

Utöver detta behöver varje skola en elevkår. Via elevkåren blir barnen synliga som en grupp inom skolmiljön. Elevkåren är elevernas gemensamma diskussionsforum. Den bäddar för en dialog mellan barnen och de vuxna i skolan och även beslutsfattarna i kommunen. Tillställningar, skolans regler, utrustningen på skolgården, skolmaten, skolbyggnadens inredning och undervisningsarrangemang är frågor som barn säkert vill uttrycka sin åsikt om.

Att delta är barnens rätt, men den kommer till nytta även ur skolans synvinkel. Det är lättare att utveckla en bra skola när man tar hänsyn till vad barnen vet och hur de ser på saker. Delaktighet innebär också inläring. Även vuxna lär av barns synvinklar. Delaktigheten fostrar barnen i att beakta andras åsikter och delta i den sociala gemenskapen. Barnen lär sig hur gemensamma beslut uppkommer.

På samma gång respekterar vi barnen och barndomen. Eleverna kan uppleva att de är viktiga även som barn och som ungdomar, och att vuxna är intresserade av deras åsikter.

Vuxna som bryr sig behövs som stöd för barns och ungdomars påverkan. Läraren som handleder elevkåren har en viktig arbetsuppgift. Skolans ledning ska föregå som exempel när det gäller att visa uppskattning för barnens åsikter och för den handledande lärarens arbete. Det är bra att fördjupa samarbetet även mellan skolan och ungdomsarbetet.

Elevkårsverksamheten är också en del av systemet för barnens möjligheter att delta och påverka i hemkommunen. I många kommuner väljer elevkårerna representanter till ungdomsfullmäktige och barnparlament eller samarbetar på annat sätt med kommunen.

Jag önskar Dig trevliga och berikande stunder med barnen!

Maria Kaisa Aula
barnombudsman

www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

Elina Nivala

Elevkåren stärker medborgarkompetensen

Att barn och ungdomar kan lära sig viktiga medborgerliga färdigheter inom ramen för elevkårsverksamheten är ingen ny eller revolutionerande tanke. Möjligheten att delta i diskussioner och beslutsfattande om gemensamma frågor i skolmiljön utvecklar unga medborgares färdigheter att yttra sina åsikter och argumentera, lyssna på andra och bygga upp gemensamma mål utifrån olika synvinklar samt förstå förutsättningarna för demokratiskt beslutsfattandet och sätten att verkställa besluten. Om elevkårens verksamhet därtill grundar sig på principen om representativ demokrati och medlemmarna i elevkårens styrelse utses genom något slags val, får ungdomarna sådan kunskap om demokratisk verksamhet som hjälper dem att även förstå sig på systemet för beslutsfattandet i samhället utanför skolan. Elevkårsverksamhet betraktas i allmänhet som en viktig arena för medborgerlig fostran i skolorna.

Elevkårens betydelse inom medborgarfostran betraktas ibland förenklat som ett sätt att förbättra färdigheter och insikter i att påverka och fatta beslut. Men medborgarskap innebär mycket mer än enskilda individers politiska aktiviteter och handlingar för att påverka. Medborgarskap i vid bemärkelse ska ses som ett slags medlemskap i samhället vilket förutsätter att var och en kan leva och samarbeta med andra.

Medborgarverksamhet kan för sin del vara ett mycket mångfacetterat deltagande i verksamheter utanför den privata livskretsen. Att vara med om att anordna boendeföreningens fastlagsfest är medborgarverksamhet på samma sätt som att samla in namn på en lista för bevarandet av byskolan eller sticka sockor i kvarterets syförening för donering till barnhem i grannlandet. I grund och botten är medborgarverksamhet olika sätt att samarbeta för ett gemensamt väl. Medborgarskap är därmed inte i första hand ett politiskt utan ett socialt fenomen. Därmed är människornas sociala färdigheter den viktigaste medborgar-kompetensen: förmågan att leva och samarbeta med andra.

Som bäst bidrar elevkårsverksamheten till att bygga upp en tillväxtmiljö som stärker varje elevs färdigheter i samlevnad och samverkan. Skolan är i många hänseenden en miljö som framhäver individen och hans eller hennes prestationer. Skolan är dock en naturlig, social livsmiljö där barnen kan lära sig medbor-

gerliga färdigheter i den dagliga växelverkan och verksamheten. Elevkårs- och stödelevsverksamheten är viktiga stärkande faktorer när det gäller det naturliga, sociala livet eftersom eleverna inom ramen för denna verksamhet handlar mer målinriktat än på rasterna men under friare former än på lektionerna. Verksamheten ger utrymme för tillåten och önskvärd växelverkan mellan eleverna.

Att bädda för och stödja växelverkan även med barn i andra åldrar och barn utanför den egna kamratkretsen är viktigt för den sociala tillväxten och färdigheterna i samlevnad. För att erfarenheterna av växelverkan ska bli positiva behövs vägledning av vuxna men också sådant inbördes umgänge som barnen upplever som betydelsefullt och där barnen kan identifiera gemensamma mål och hitta intressanta samarbetsformer. Elevkåren kan uttryckligen öppna möjligheter för detta: för styrelsen och i en optimal situation även för de övriga eleverna via den verksamhet som elevkåren anordnar. Visserligen är det viktigt att elevkåren fungerar som elevernas påverkningskanal i skolan, men det finns inte heller någon anledning att ringakta temadagar och jippon som arrangeras av elevkåren. De kan utgöra bra tillfällen att samarbeta över klassgränserna och samtidigt stärka skolans vi-anda och elevernas känsla av att höra till skolkommenskapen. Känslan av att ingå i en grupp är förutom den sociala kompetensen en oumbärlig grund för ett starkt medborgarskap.¹

Elina Nivala

Vad är det eleverna vill påverka?

När man frågar barn och ungdomar vad de har för önskemål om skolan, är det oftast samma saker som återkommer. Utredningar² och enkäter som gjorts av barnombudsmannens byrå har visat att barn och ungdomar i första hand vill påverka trivseln i skolan, både inomhus och på skolgården, skolmaten, skolans regler och innehållet i enskilda lektioner. En del upplever att de redan nu har bra möjligheter att påverka, men många har uttryckt sitt missnöje över hur lite skolans vuxna lyssnar på och beaktar elevernas åsikter. Många barn och ungdomar önskar att de hade bättre möjligheter att påverka i skolan.

Önskemålen om förbättringar i skolan gäller till största delen verksamheten utanför lektionerna, dvs. rasterna och skolbetspisningen. De platser där eleverna vistas på rasterna, alltså skolgården och korridorerna, är viktiga för att barnen ska kunna röra på sig, umgås socialt och hämta andan. Här förväntar sig eleverna trivsel, stimulans och möjligheter att sätta sig ner och prata med kompisarna. Särskilt elever i årskurserna 1-6 önskar mångsidigare utrustning på skolgården: redskap för lek och motion, fler klätterställningar och gungor. Elever i årskurserna 7-9 vill ha trivsammare skolgårdar och efterlyser ofta bänkar att slå sig ner på. Att gå ut på rasterna upplevs som ett måste eftersom skolgårdarna vid högstadieskolorna i allmänhet är mycket asketiskt utrustade. Å andra sidan önskar ungdomarna att de kunde påverka var de kan vistas på rasterna – åtminstone så att en del av rasterna kunde tillbringas inomhus. Många yngre elever önskar åter längre raster för att de ska hinna röra på sig ordentligt.

“Det borde finnas mera att göra ute på skolgården.” elev åk 1-63

“De klagar på att vi inte går ut på rasterna men det finns ju inget att göra där så vem vill gå dit...??” elev åk 7-9

Barn och ungdomar vill att det ska vara trivsamt även inomhus: fräscha färger i inredningen, krukväxter och soffor, bänkar och bord i de allmänna elevutrymmena. Därtill fäster de vikt vid att lokalerna är rena och snygga. Många elever har synpunkter på toaletterna: de vill att de ska vara hygieniska och garantera intimiteten, dvs. de ska vara rena och ha fungerande lås på dörrarna.

Även trånga skollokaler, dålig inomhusluft och för låga temperaturer är aspekter som eleverna vill förbättra. Till skollokalerna relaterar även önskemål om mer ergonomiska förhållanden i klassrummen.

“Måla skolan i piggare nyanser så att den inte ser ut som ett sjukhus!!!” elev åk 7-9

Skolmaten är en av de frågor som ger upphov till det största missnöjet bland barn och ungdomar. Visserligen påpekar eleverna ofta att de sätter värde på att maten är gratis, men de kritiserar kvaliteten och de knappa resurser som reserveras för maten. Eleverna önskar en smakligare, hälsosammare och mångsidigare skolmat och att mängden inte ska begränsas. De skulle också gärna inverka på planeringen av matlistan, t.ex. införa önskerättsdagar. Även längden på och tidpunkten för matrasten är frågor som eleverna vill påverka.

“Max. 5 st. köttbullar. Vem lever på det?” elev åk 1-6

“Man borde fråga elevernas önskemål om skolmaten.” elev åk 1-6

En bra stämning är en viktig faktor när det gäller att förbättra skoltrivseln. Barn och ungdomar har ofta synpunkter på hur arbetsklimatet kunde förbättras. Både relationerna till andra elever och hur läraren bemöter eleverna upplevs som viktiga aspekter. Eleverna vill lära känna andra elever, även i andra klasser, t.ex. genom att man anordnar gemensamma verksamheter och evenemang. Lärarna får kritik för ojämlikt bemötande av eleverna och för att de inte alltid ingriper tillräckligt effektivt vid mobbning. Dessa önskemål gäller både rasterna och lektionerna: på rasterna önskar eleverna skärpt övervakning och snabbt ingripande vid konflikter, och på lektionerna önskar de arbetsro. Vidare vill barnen och ungdomarna delta i diskussioner om skolans regler och påverka innehållet i dem.

“Vi kunde ju göra något tillsammans med andra klasser för att lära känna varandra bättre.” elev åk 1-6

“Ofta när man ser att någon knuffas eller liknande tycker lärarna att det bara handlar om smågnabb.” elev åk 7-9

När det gäller undervisningens innehåll har barn och ungdomar klart färre önskemål än om omständigheterna utanför lektionerna. Särskilt i konst- och färdighetsämnen vill eleverna ha mer att säga till om vad som ska göras på lektionerna, t.ex. om programmet på gymnastiktimmarna och ämnena för teckningsuppgifterna. Vissa elever, särskilt i årskurserna 1-6, har önskemål om innehållet i läseordningen. Gymnastik är ett ämne som borde ha fler timmar.

“Jag skulle vilja påverka vad vi gör på handarbetstimmarna. Nu är det alltid läraren som bestämmer vad vi ska göra.” elev åk 1-6

Man får det intrycket att barnens och ungdomarnas önskemål är mycket rimliga. Eleverna har en relativt realistisk uppfattning om vilka frågor de har möjlighet att påverka. De vill framför allt förbättra skolmiljön och hur skolans pedagogiska klimat fastställs i grunderna för läroplanen. Hur barns önskemål tas i beaktande och vilka möjligheter de har att påverka sin vardag beror i hög utsträckning just på verksamhetskulturen och arbetsklimatet.

Leena Nousiainen

Engagerade elever är grunden för framtidens skola

Skolans roll som främjare av delaktighet

Varje skola har en egen verksamhetskultur, olika sätt att hantera vardagen. På senare tid har man särskilt lyft fram hur skolorna hanterar mobbning och olikheter hos eleverna och hur eleverna kan påverka skolans agerande. Med skolans verksamhetskultur strävar man efter att påverka strukturerna i inlärningsmiljön, framför allt den pedagogiska praxisen. Växelverkan mellan eleverna och de vuxna är en väsentlig del av skolans verksamhetskultur. Hur de vuxna bemöter och hör eleverna är av stor vikt. Vuxna bör ha tid att konkret stanna upp vid en elev.

Med verksamhetskulturen avses tolkningen i praktiken av skolans fostrings- och undervisningsuppgift. Syftet är att alla förfaringssätt i skolan byggs upp systematiskt för att stödja de mål som ställts för fostran och undervisningen⁴.

Till verksamhetskulturen hör skolans officiella och inofficiella regler, handlingsätt och beteendemodeller: ska man hälsa på varandra, tacka varandra, ge order eller förhandla, samt värderingar och principer t.ex. om att acceptera olikheter, demokrati, jämställdhet osv. Det är viktigt att eleverna medverkar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av skolans vardag. Verksamhetskulturen kommer till uttryck både på lektionerna och i den övriga skolverksamheten, t.ex. i klubbar. Därför bör eleverna tas med redan i planeringsskedet: hurdana klubbar eleverna vill ha, när de ska hållas, vilka spelregler ska göras upp för klubbverksamheten och hur man ska uppföra sig. När eleverna arbetar med dessa frågor tillsammans förbinder de sig också till att verkställa planerna. Detta ger och säkerställer en genuin upplevelse av delaktighet.

Det som säger mest om skolans verksamhetskultur är hur människorna bemöter varandra, särskilt växelverkan mellan lärarna och eleverna. Att göra verksamhetskulturen till en öppen, interaktiv kultur där barnen och ungdomarna kan göra sin röst hörd är ett av de centrala målen i grunderna för läroplanen.

Vid utvecklandet av verksamhetskulturen söker skolan lösningar på många praktiska frågor, såsom

- hur skolan överlag ska främja elevernas välmående och uppväxt
- hur man ska ingripa i vardagliga problem
- hur kulturell mångfald ska hanteras
- hur man ska öka skoltrivseln och lära sociala färdigheter och
- hur man ska skapa utrymme och möjligheter för elevernas kreativitet.

Verksamhetskulturen kan även ses som en faktor som förbättrar färdigheterna i växelverkan. Goda mänskliga relationer i skolan uppmuntrar barnen och ungdomarna till att delta, acceptera olikheter och bära ansvar. Skolan kan ge eleverna en modell för hur man handlar i ett samhälle som grundar sig på växelverkan. En växelverkan som stödjer delaktighet och aktivitet uppkommer inte av sig själv utan det är något man måste öva sig i.

Skolan ska erbjuda barnen och ungdomarna en kanal där de i verkligheten kan påverka. Det måste finnas möjligheter att lära sig olika färdigheter som behövs i samhället. Att främja ungdomars delaktighet är snarare en etisk värdegrund än en lagstadgad skyldighet. Aktivt medborgarskap ska inte bara ses ur rättigheternas och skyldigheternas synvinkel. Aktivt medborgarskap är en praktisk färdighet som man kan lära sig.

Deltagande i skolans verksamhet förbättrar en ung människas kompetens att hantera sin egen livssituation. Elever som har kunnat påverka skolans vardag säger att lärarna har börjat respektera dem. För att barnen och ungdomarna ska hållas motiverade bör all verksamhet vara kontinuerlig och regelbunden. Verksamheten ska inte gå ut på att ordna partyn utan eleverna ska vara med om att planera, genomföra och utvärdera skolans vardagsrutiner tillsammans med lärarna och övriga vuxna⁵.

Dagens elever är upplysta i egenskap av påverkare. Om inga resultat syns rinner aktiviteten snabbt ut i sanden. Barn har inget till övers för skenbar verksamhet. Möjlighet att delta och påverka ska vara äkta. Nuförtiden har barn och ungdomar så många konkurrerande fritidsmöjligheter att välja mellan att de noga tänker sig för vad de vill binda sig till.

Det finns många möjligheter till deltagande. Eleverna kan vara med om att bl.a. förbättra skolmiljön, sammanställa ordningsregler eller läroplaner, arrangera oli-

ka program och planer (säkerhetsstrategi, krisplan, drogprogram osv.) eller utarbeta en handlingsprogram för skolan. Ibland räcker det till med smärre åtgärder för att främja samhörigheten och verksamhetskulturen i skolan. På samma gång mår eleverna bättre och jag hävdar att även kvaliteten på skolarbetet höjs.

Exempel på en process där eleverna är med om att utarbeta spelregler för skolan⁶:

1. I varje klass funderar grupper på fyra på följande: Varför behövs ordnings-/spelregler? Vad skulle hända om det inte alls fanns gemensamma regler? Varje grupp skriver ner fem regler som den tycker att är de viktigaste.
2. Varje grupp presenterar först en regel. Därefter samlar man de fem regler som fått de flesta rösterna i klassen.
3. Klassens representant lägger fram klassens viktigaste regler för elevkårens styrelse.
4. Styrelsen behandlar förslagen från de olika klasserna och gör upp en lista på de tio viktigaste reglerna.
5. Klassens representant presenterar listan för klassen och berättar om styrelsens motiveringar till valet av regler. Klassen tar ställning till motiveringarna och gör eventuella ändringsförslag.
6. Elevkårens styrelse sammanställer det slutliga förslaget till regelsamling som ska läggas fram för lärarna. Elevkårens representanter presenterar regelförslaget t.ex. på lärarmötet.
7. Lärarna tar ställning till dem och gör upp officiella regler utifrån elevernas förslag.
8. Elevkårens styrelsemedlemmar behandlar dem än en gång och därefter presenterar klassrepresentanterna dem för sina egna klasser.
9. Om reglerna läggs fram t.ex. för föräldraföreningen, direktionen eller liknande ska eleverna vara med om att presentera dem. Elevernas upphovsrätt till reglerna ska respekteras.

I skolor där man har följt nämnda process har lärarna på olika kursdagar berättat att mobbning och skadegörelse har minskat betydligt. I stället har omsorgen om andra och intresset för skolans gemensamma tillställningar ökat. Eleverna har upplevt att de blir hörda, att de är viktiga och att de respekteras⁷.

Hur bra möjligheter ungdomarna har att delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av projekt och processer är en indikator på delaktigheten⁸.

Att med olika svepskäl fördunkla processen för beslutsfattande är typisk maktutövning hos vuxna och den kväver barns och ungdomars initiativlust. När jag har diskuterat med ungdomar om deras möjligheter att delta i beslutsfattandet i skolan framhäver eleverna att lärarna i allmänhet först säger NEJ till alla deras initiativ och på det sättet genom att neka försöker åsidosätta frågan. Det här gör eleverna osäkra. Samma fenomen märks också i olika projekt för att förbättra skolmiljön där ungdomarna har föreslagit att skolan ska skaffa läskedrycksautomater eller bygga pausutrymmen för eleverna. Många av de hinder som vuxna lagt fram har visat sig vara obefintliga när man studerat dem närmare. Hart konstaterar att det dock inte är nödvändigt att barnen alltid handlar självständigt, utan barnen vill arbeta sida vid sida med de vuxna⁹.

Därmed borde målet vara att skolans verksamhetskultur framhäver samarbete där barns och ungdomars röst hörs på samma villkor som vuxnas. Ungdomar varken kan eller vill uppnå förändringar på egen hand, eftersom det vid förhandlingar och beslut ändå behövs den expertis och auktoritet samt det finansiella, mentala och sociala stöd som bara vuxna kan ge.

“I skolan bör man kunna påverka t.ex. genom att berätta för läraren om något är snett i klassen. Själv har jag kunnat påverka vissa saker och det känns riktigt bra!” flicka, åk 5, Laukas

Jari Andersson

Tiina Karhuvirta

Elevkårsverksamheten – mål och villkor för verksamheten

Begreppet delaktighet

Delaktighet innebär möjlighet att påverka och delta i frågor som gäller det egna livet och att skapa en egen kultur. Delaktighet är en process i samverkan som barn och ungdomar ska uppmuntras till.

Ett mål för skolan är att förbättra elevernas delaktighet. Genom att öka delaktigheten kan man stödja elevernas inläring och utveckling som människor och ansvarsfulla medlemmar av samhället.

Med elevens delaktighet avses verksamhet där barnen och ungdomarna kan påverka frågor som berör dem själva. Verksamheten ger alla barn och ungdomar möjlighet att uppleva delaktighet. Eleverna kan påverka gemensamma frågor och åstadkomma förändringar i sin livsmiljö.

Mål för elevkårsverksamheten:

- 1) Att skapa möjligheter för eleverna att påverka och bära ansvar för gemensamma frågor i skolan.
- 2) Att stärka samhörigheten i skolan och en verksamhetskultur som bygger på gemenskap och delaktighet i klassen.
- 3) Att stödja elevernas möjligheter att delta i diskussioner om gemensamma frågor.

Elevkåren utgörs av alla elever i skolan. Bland eleverna utses en styrelse för elevkåren. Elevkåren är elevernas påverkningsskanal. Den samarbetar med rektorn, lärarna och skolans utvecklingsteam. Elevkåren är en fast del av skolverksamheten som utöver rent praktiska arrangemang syftar till att ge eleverna övning i att bilda kritiska åsikter, förhandla och fatta beslut samt arbeta inom skolgemenskapen.

Vad förutsätts för en lyckad elevkårsverksamhet?

Delaktighet och påverkan har lyfts fram som ett kriterium när det gäller att utvärdera kvaliteten på den grundläggande utbildningen. I en arbetsgrupps protokoll framhävs en målinriktad, planmässig och effektiv verksamhet som

kvalitetskriterier för elevkåren på skolnivå. Därtill nämns behovet av tillräckliga resurser för handledningen av elevkåren¹⁰.

I Justitieministeriets publikation *Demokratiaa koulunpenkille* (Demokrati till skolbänken. En lärarhandledning till demokratifostran.) skisserar upp riktlinjerna för en framgångsrik elevkårsverksamhet som är öppen och intressant för såväl eleverna som hela skolgemenskapen. Öppen i det hänseendet att eleverna upplever att verksamheten är rättvis och att den berör alla. Även om engagerade elever utgör kärnan i elevkårsverksamheten kan de inte handla utan en rektor och en lärarkår som förbinder sig till verksamheten. Skenbar demokrati motiverar inte eleverna att delta. De ärenden som behandlas av elevkåren måste vara frågor ur det verkliga skollivet som eleverna har möjlighet att påverka, och inte så att eleverna bara hörs för syns skull¹¹.

Enligt en enkät som Utbildningsstyrelsen genomförde 2006 har 31,5 % av de skolor som svarade en elevkår¹². Då svarsprocenten var 43,2 % kan man påstå att elevkårsverksamheten i Finland alltjämt trampar i barnskorna. Inte på långt när alla skolor i den grundläggande utbildningen har något som helst system som stödjer elevernas delaktighet.

På basis av nämnda enkät kan man i stora drag bedöma vilka frågor eleverna kan påverka i skolorna. Enligt enkäten kan elevkårerna bäst påverka följande: anordnande av temadagar och -veckor (84,4 %), skolmiljön (lokaler och/eller skolgården) (74,3 %), festarrangemang (73,3 %). Ca 40 % av elevkårerna har möjlighet att påverka ordningsreglerna, ca 30 % skolans verksamhetsplan och 7,2 % läroplanen, svarade de skolor som har elevkårsverksamhet.

Varför tycker vuxna att skolan borde ha en organiserad elevkår?

Handledarnas motiv att främja elevkårsverksamheten kan indelas i tre sektorer:

- 1) att underlätta de vuxnas arbete
- 2) att stödja elevernas delaktighet och sociala gemenskap
- 3) att främja skolans pedagogiska kultur.

Elevkårens verksamhet kan tänkas underlätta rektorns och lärarnas arbete eftersom en del ärenden överförs till elevkåren för behandling. Elevernas delaktighet och sociala gemenskap främjas i och med att elevkåren är en aktiv aktör när det gäller att anordna skolfester, temadagar och andra evenemang. Den pedagogiska kulturen innebär som bäst det att elevernas delaktighet fokuseras på undervisningspraxisen och -planeringen i syfte att höja studiemotivationen¹³.

Elevkårens medverkan i utvecklandet av skolans verksamhetskultur kan till en början handla om enskilda frågor i taget. Att öka elevernas delaktighet t.ex. genom att anordna klubbar är också en dimension av arbetet med att utveckla skolverksamheten. Detta innebär deltagande i själva klubbverksamheterna men också att eleverna är med om att planera och utvärdera klubbarna och varför inte också leda klubbarna tillsammans med en vuxen handledare. Elevkårerna och deras styrelser deltar i klubbverksamheten särskilt när det gäller att utreda barnens och ungdomarnas önskemål om klubbarna, kartlägga andra hobbymöjligheter på orten samt anordna mässor och presentationer av klubbverksamheterna¹⁴.

Faktorer som enligt handledarna främjar elevkårens verksamhet:

- 1) verkliga möjligheter att påverka
- 2) ett öppet klimat
- 3) attityden och engagemanget
- 4) organisationsstrukturen
- 5) uppmuntran från rektorn¹⁵.

Faktorer som enligt handledarna bromsar upp elevkårens verksamhet:

- 1) tidsbrist/frånvaro från undervisningen
- 2) outvecklad verksamhetskultur
- 3) attityder
- 4) brist på traditioner
- 5) brist på uppskattning¹⁶.

Längs lärostigen mot fostringsmålen

Arbetet med att utveckla skolans klubbverksamhet förutsätter även att elevkårerna deltar i samarbete med lärarkåren och hemmen. En systematisk verksamhet förutsätter en öppen och förtrolig relation i båda riktningarna. En sådan kan skapas vid diskussioner om målen och sätten för verksamheten. Att eleverna medverkar i planeringen av t.ex. just klubbverksamhet har visat sig vara av största vikt.¹⁷

I anslutning till projektet Engagerade elever – en samverkande skola¹⁸ publicerades instruktioner skrivna av Leena Nousiainen och Ulla Piekari (2005) om praxis i elevkårer, t.ex. hur man väljer medlemmar i styrelsen, håller gemensamma sammanträden och utvärderar verksamheten.

På Klubbcentralen – Stöd för skolan rf:s webbplats www.kerhokeskus.fi finns en samling material som publicerats av olika organisationer för handledare som stödjer elevkårsverksamheter samt länkar till relaterade sidor.

Lärostigen mot aktivt medborgarskap¹⁹ kan för elevkårens del skisseras upp enligt följande:

Nybörjarundervisning – grundläggande färdigheter och engagemang

- jag vet vad elevkåren och dess styrelse är för något
- jag vet hur man ska uppföra sig på ett sammanträde
- jag vet vad jag har till uppgift som medlem i styrelsen.

Elever i åk 3-4 – uttrycksförmåga och planering

- jag representerar min klass i styrelsen
- jag ber aktivt om ordet på styrelsen sammanträden
- jag frågar aktivt efter mina klasskamraters åsikter i de frågor som behandlas
- jag medverkar i behandlingen av gemensamma frågor.

Elever i åk 5-6 – motiveringar och utvärdering

- jag kan motivera min ståndpunkt
- jag vet hur man fattar beslut i min skola
- jag är aktiv när det gäller att få ärenden att gå framåt
- jag kan utvärdera styrelsens arbete.

Elever i åk 7-9 – förhandling och utveckling

- jag kan förhandla om frågor och förstår även andras synpunkter på saker
- jag lägger aktivt fram frågor som är viktiga för min klass för behandling av styrelsen
- jag inser betydelsen av att utvärdera verksamheten i syfte att utveckla den.

Jari Andersson

Elevkårsverksamheten inom den grundläggande utbildningen i Sastamala stad

Elevkårsverksamheten utvidgades hösten 2006 till att omfatta alla skolor i Vammala, som staden hette på den tiden. Att skolans gemensamma regler och rutiner iakttas är mycket viktigt när det gäller ett smidigt skolarbete och en trivsam skolmiljö. I all verksamhet eftersträvas ett öppet och interaktivt samarbete där olika parter tas i beaktande. I utvecklingsarbetet samarbetar skolpersonalen med eleverna och deras föräldrar i mån av möjlighet. Fester och utflykter, ändringar i skolans regler, planeringen av renoveringar och gårdsplaner är exempel på gemensamma projekt. Elevernas representanter är också närvarande när nya lärare intervjuas.

Elevkårsverksamheten är ett starkt element i den demokratiska verksamhetskulturen i respektive skola. Den syftar till att stärka elevernas delaktighet i skolan och det omgivande samhället. Via elevkårsverksamheten har eleverna möjlighet att delta och påverka skolans verksamhet, få erfarenhet av att bära ansvar och träna färdigheter i beslutsfattande.

Elevkåren samarbetar med rektorn, lärarna och eventuella samarbetspartner. I varje skola omfattar elevkåren samtliga elever och varje klass utser minst en representant som företräder klassen på elevkårens sammanträden. Bland klassrepresentanterna utses elevkårens styrelse, som samarbetar aktivt med den utsedda förbindelse läraren. Elevkårsverksamheten är en fast del av skolverksamheten. Den kan utövas även under skoldagen och syftar utöver rent praktiska arrangemang till att ge eleverna övning i att bilda kritiska åsikter, förhandla och fatta beslut samt arbeta inom skolgemenskapen.

Elevkårsverksamheten ingår i skolarbetet och kan drivas i huvudsak under skoldagen. Detta är viktigt för att alla elever jämlikt ska kunna delta i elevkårsverksamheten. Under läsåret kan styrelsen också hålla ett årsmöte för alla elever i skolan.

Elevkårsarbetets grundläggande uppgift är att hjälpa eleverna att ta initiativ och agera på egen hand. Verksamheten syftar till ett stödja ungdomarna på de-

ras väg mot att bli självständiga vuxna, främja ett aktivt medborgarskap bland ungdomarna samt förbättra ungdomarnas uppväxt- och levnadsförhållanden. Resultatet ska vara självständiga och sociala unga människor. Ungdomarna bör få uppleva att de kan påverka och att vuxna hör deras åsikter.

Historier om barn och ungdomar som fått påverka

Elevrepresentanter närvarar varje gång en lärare eller rektor intervjuas för anställning. Till en början väckte detta motstånd bland de sökande, men snart märkte man att ungdomarnas närvaro var till stor nytta för dem som ansvarade för beslutet. Det har blivit lättare att välja nya lärare när ungdomarnas synpunkter stödjer valprocessen. Representanterna för elevkåren utses i den enhet som berörs av rekryteringen.

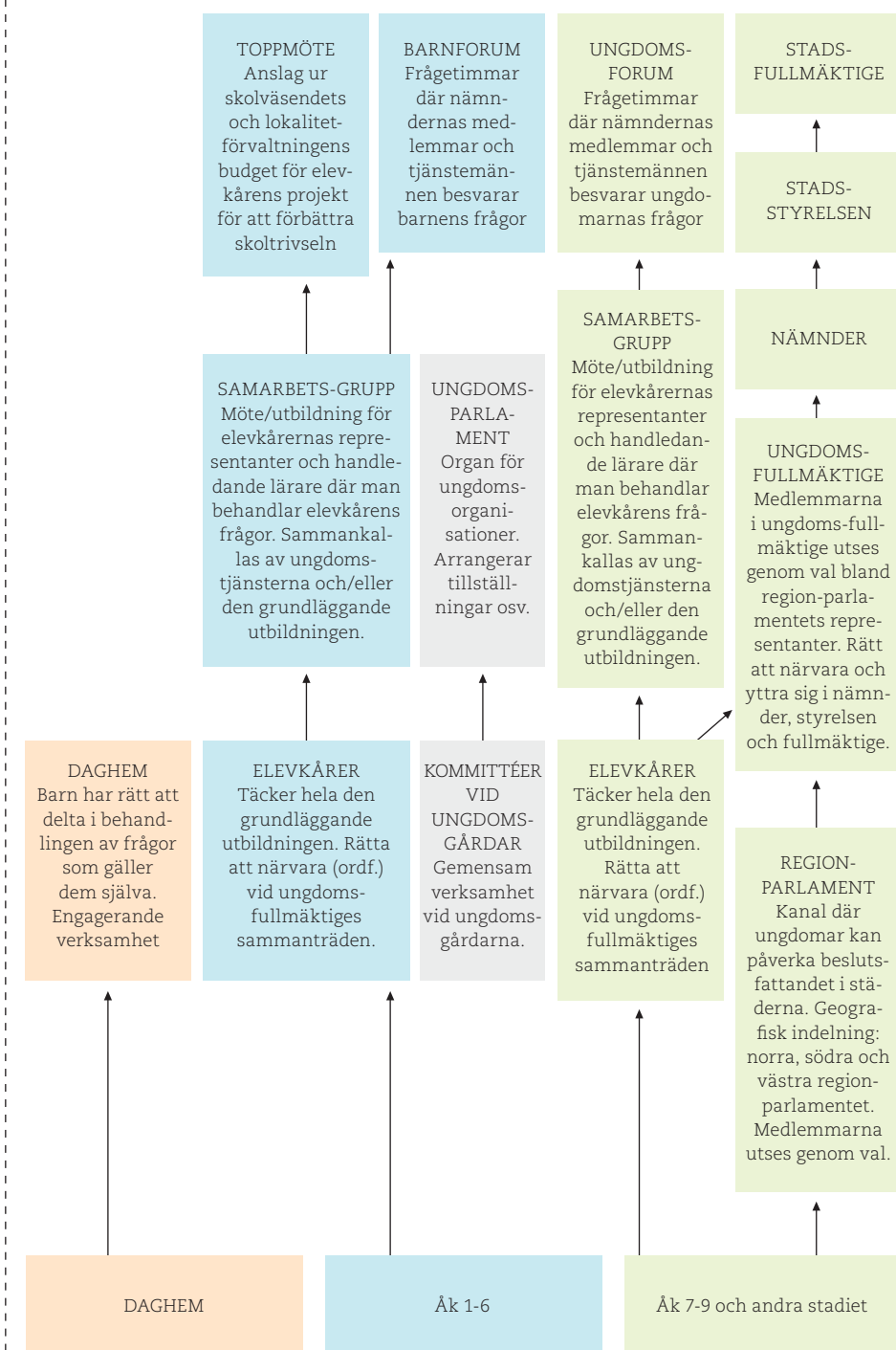
Rektorskaffe en del av skolans vardag och sociala gemenskap

Elevkårens styrelse träffar enhetens rektor/direktör några gånger om året. På dessa möten, som även kallas rektorskaffe, diskuterar man aktuella frågor, preciserar åtgärder och bearbetar idéer för framtida verksamheter. Diskussionen är mycket öppen och informell. Även svåra frågor och missförhållanden tas upp. Elevkårens representanter anser att dessa möten är mycket viktiga. I det här sammanhanget märker många ungdomar att deras åsikter verkligen betyder något. Ungdomarna blir hörda på riktigt. Det finns ju bara gemensamma frågor.

Rätten att närvara och yttra sig på lärarkårens sammanträden

Elevkåren har rätt att delta på lärarkårens möten. Elevkåren har en egen paragraf på föredragningslistan. Enligt denna kan elevkårens representanter lägga fram synpunkter, önskemål och förslag till ändringar. Elevkårens representanter är inte närvarande på varje möte. Medvetenheten om att frågor som är viktiga för elevkåren kan framföras direkt till lärarna ökar samhörigheten och delaktigheten.

DELAKTIGHET I SASTAMALA

Det regionala delaktighetsprojektet / Maija Koivu

Hur upprätta förbindelser mellan elevkåren och strukturen för påverkan i kommunen?

Vad kommunen än gör som relaterar till elevkåren, lönar det sig att dokumentera det i grunderna för läroplanen eller i stadens/kommunens förvaltningsstadga och instruktioner. Elevkårsverksamheten bör även beaktas i befattningsbeskrivningen för de handledande lärarna. Vem som ansvarar för elevkårsverksamheten och delaktigheten måste fastställas.

När delaktigheten nämns i förvaltningsstadgan kan ingen i kommunen åsidosätta den t.ex. med hänvisning till tidsbrist. Förvaltningsstadgan förpliktar alla aktörer. Småningom blir samverkan med barnen och ungdomarna en naturlig del av vardagen.

Elevkårernas koppling till stadens struktur för påverkande går via regionparlament och ungdomsfullmäktige (bild s. 23). Ungdomarnas representanter har rätt att närvara och yttra sig i alla nämnder, styrelsen och fullmäktige. Stadsfullmäktige har godkänt barns och ungdomars delaktighet som ett element i en normal demokratisk verksamhet.

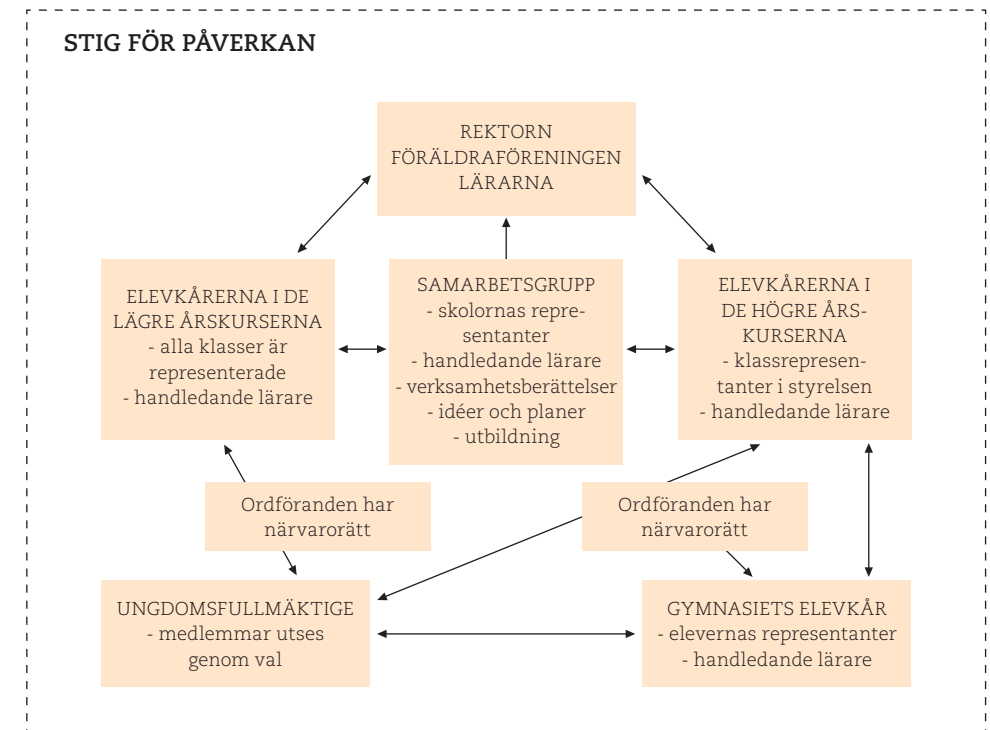
Elevkårernas s.k. toppmöte har blivit en årlig höjdpunkt. Till toppmötet samlas representanter för elevkårerna i stadens alla grundskolor för att besluta om finansieringen av planerade projekt i de olika enheterna.

Varje skola har beviljats s.k. grundfinansiering på basis av storleken på skolan. Om de planerade åtgärderna kostar mer än vad man kan få med det skolbestämda bidraget, läggs projektet fram på toppmötet för att diskutera möjligheterna till extra finansiering. Projekten måste hållas inom ramen för en budget som beviljats toppmötet och ibland anordnas omröstning om finansieringen.

Före toppmötet presenterar ungdomarna sina projekt för de övriga deltagarna. Presentationerna är omsorgsfullt färdigställda projektplaner. Illustrationer och miniatyrmodeller som beskriver projektet är mycket vanliga.

Ungdomstjänsterna har huvudansvaret för samordnandet av elevkårsverksamheten i staden. Varje skolenhet utser en handledande lärare som leder elevkårsverksamheten. Beroende på kommunens storlek kan man också välja en person som ansvarar för utbildningen av och informationen till de handledande lärarna.

Elevkårerna kan prata direkt med stadens tjänstemän på frågetimmar som varje år anordnas med ledningen för de förtroendevalda. På de högre årskurserna och andra stadiet har dessa möten visat sig vara ett mycket bra sätt att ge beslutsfattandet ett ansikte. På frågetimmarna får även tjänstemännen och de förtroendevalda en uppfattning om vilka frågor som just då är aktuella bland ungdomarna. Även i större grundskolor lönar det sig att överväga liknande tillställningar.

Tuula Leppäkari

Barnens röst hörs bäst i en skola anpassad för barnen

Elever i de lägre årskurserna deltar i beslutsfattandet främst i konkreta frågor som gäller dem själva. I Jyväskyläregionen och i Laukas har planeringen av skolgården och anskaffningen av redskap för rastlekar utgjort exempel på sådana projekt. I många skolor frågar man också barnens åsikter om matlistan för att kunna ta fram intressanta alternativ. Eleverna har haft möjlighet att planera former av socialt umgänge i klassen. De vuxna har varit mycket lyhörda för eleverna i många projekt och vid planeringen av skolans klubbverksamhet.

Ordningsreglerna har uppdaterats tillsammans med eleverna och föräldrarna, men när det gäller planeringen av undervisningsinnehållet och -metoderna har eleverna sällan medverkat.

I den mångfacetterade grundläggande utbildningen, vilken kryddas ytterligare av olika temadagar och kampanjer, kan tanken på att organisera en elevkår för de lägre årskurserna kännas betungande.

Om den enda modellen för elevkårsverksamhet är den sedvanliga modellen för de högre årskurserna som omfattar styrelsearbete, kan den upplevas som främmande i de lägre årskurserna. Ett organiserat styrelsearbete känns för styvt och officiellt med all mötesteknik som ska iakttas och protokoll som ska författas. På vilket sätt kan då eleverna i de lägre årskurserna påverka frågor som berör dem själva?

Elevernas deltagande i beslutandet av frågor som gäller dem behöver inte innebära att barnen ska sitta med på direktionsmöten. Alternativa verksamhetsmodeller har utvecklats och säkert även prövats på klassnivå i många skolor. Liksom hos oss vuxna, är en del barn intresserade av att besluta i gemensamma frågor medan andra inte alls känner att de berörs av dem. Träning i grupparbeten och beslutsfattande kring små, praktiska saker för eleverna in på demokratins stig.

Gemenskap och samhällstillvändhet ger kraft

Savion koulu är en byskola i Laukas i Mellersta Finland. Den är vackert belägen på ett näs mellan två sjöar i södra delen av kommunen. Skolan har 30 elev-

er i de lägre årskurserna. I skolan arbetar två heltidsanställda klasslärare samt en ambulerande lärare i engelska och en speciallärare. Årskurserna 3-6 utgör en undervisningsgrupp för de äldre barnen, men det praktiska skolarbetet görs flexibelt i mindre grupper. De äldre barnen hjälper till att handleda de yngre och samverkan mellan elever i olika åldrar är mycket smidig.

År 2006 började kommunerna riva nätverken av skolor med hot om att lägga ner små byskolor. Så var fallet även i Laukas. Elevernas föräldrar beslöt att anordna en opinionsyttring i kyrkbyn. En imponerande skara elever från de små skolorna och deras föräldrar demonstrerade följda av massmedierna. Skolorna bidrog med tid, lokaler och material för demonstrationen. Resten organiserade eleverna och föräldrarna själva. Eleverna var stolta över att kunna medverka och tidningsartiklarna studerades i många omgångar under de följande skoldagarna. Eleverna skickade insändare till den lokala tidningen - de skrev om skolans vardag och ville genom sina egna insatser påverka den allmänna opinionen. Till sist fick byborna möjlighet att bevara sin skola tills vidare - fram till år 2010. Betydelsen av den kollektiva gemenskapen gick inte att ta miste på. Den hade en kraft som inte lämnade någon oberörd.

Aktiva kommuninvånare

Gemensamma mål skapar behov av att påverka. Vi behövde aldrig hitta på några övningar för eleverna, för snart stod vi igen inför en situation som krävde påverkande medborgare - aktiva kommuninvånare.

Medborgarpåverkan har ingen åldersgräns. Makten har många slags uppfattningar om vem som räknas som kommuninvånare. Man skulle kunna tro att medborgarpåverkan idag är lättare än någonsin. Tack vare nya tekniker kan var och en som är förtrogen med elektroniska datanät enkelt framföra sina åsikter. Tur eller otur - hur som helst tog Savion koulu ännu en chans att påverka när avfallsbolaget Jyvässeudun jäteyhtiö offentliggjorde sina planer på att bygga ett avfallsverk i barnens hemby. I årskurserna 3-6 övade vi hur man skriver teser genom att fundera på för- och nackdelarna med anläggningens placering och motiveringarna till dem. De äldre eleverna satte frågan i ett större sammanhang och försökte skissera upp konsekvenserna av verksamheten för olika aktörer. Eleverna lärde sig mer om hembygdens geografi och skalans betydelse på kartan när vi granskade kartorna i avfallsbolagets planer. Ingen av de redan nu så kritiska sexorna ifrågasatte vad de här färdigheterna behövs till. Eleverna blev medvetna om kanalerna för påverkan. Processen för beslutsfattandet är på gång.

Med dessa exempel vill jag framhäva att grundskolan kan tillämpa många förfaringssätt som stödjer delaktigheten. Samhällstillvändheten stärks när individen upplever att det han säger tas på allvar. Att åsikterna spelar någon roll. Barn lär sig bilda egna åsikter och uppmuntras att lägga fram dem på ett begripligt sätt. De frågor som vi arbetade med förde samman barnen, föräldrarna, skolan och hela byn. Eftersom vi bar problemen tillsammans kändes de inte så oöverkomliga.

Små beslutsfattare

Tillsammans med eleverna diskuterade vi hur beslutsfattarna fattar avgöranden i frågor där inte alla är av samma åsikt. Vi konstaterade att det säkert är svårt, men inte omöjligt.

Att planera ett festprogram visade sig vara en bra övning i att fatta gemensamma beslut, bära ansvar och dela det. Som metod tillämpades helhetsbaserad undervisning och flexibla inlärningsgrupper arbetade över ämnes- och klassgränserna. Arbetet inleddes efter kommunfullmäktigevalet. Valet hade kommit nära elevernas vardag då några föräldrar var kandidater i valet. Att delta i beslutsfattandet och att söka sig till positioner där man har inflytande hade alltså varit ett vanligt diskussionsämne i hemmen. Vi funderade tillsammans på hurdant skådespel vi skulle göra till festen. De mest aktiva eleverna tog flitigt till ordet och man konstaterade att det skulle behövas en modell där var och en känner att han får sin röst hörd. Eftersom en klass har över 20 elever från 4 olika årskurser föreslog eleverna att man skulle utse ett gäng med en representant från varje klass. Förslaget fick enhälligt understöd. Läraren fick i uppdrag att se över olika sätt att utse representanterna.

Nästa timme behandlades röstning och läraren berättade hur man kan välja representanter genom att rösta. De elever som var veckans "ordningsmän" utsågs till rösträknare. Först röstade man om vilket sätt representanterna skulle väljas på. Att räcka upp handen var ett bekant och snabbt sätt att rösta. Först fastställdes att varje elev bara kan lyfta handen en gång, och att eleverna skulle tänka ut färdigt vilket alternativ de understödde. Slutna omröstning med röstsedlar valdes som röstningsätt.

Nästa dag hölls valet i början av en lektion. Varje elev skrev namnet på en elev i klassen på en röstsedel. På rasten räknades rösterna. I början av nästa lektion offentliggjordes resultatet och därmed hade klasskommittén utsetts. Kommittén samlades nästa dag på skolgården i början av en rast. Läraren gav kommit-

tén i uppgift att utreda vilka uppgifter eleverna var intresserade att ta hand om i festprogrammet. Nästa dag rapporterade kommittén resultatet, och läraren införde det i en tabell.

Utifrån tabellen redigerades festprogrammet, som kom att bestå av ett kort skådespel, ett banduppträdande, dans och en videoinstallation. Eleverna engagerade sig djupt i arbetet som de ju själva hade valt. Klasskommittén fick tack för sin aktiva roll. Inspirerad av händelserna föreslog klasskommittén för lärarna att eleverna skulle få arrangera en lillajulsfest för hela skolan. Önskan uppfylldes. Utkastet till program lades fram för lärarna, som godkände det med smärre justeringar av säkerhetsskäl.

"Kotteprojektet"

På Savion koulu hålls varje månad olika slags workshopar där lokala hantverkare och företagare lär barn och ungdomar att tillverka och använda traditionella redskap av naturmaterial. Då bybor i olika åldrar pysslar sida vid sida överförs finländska vardagsfärdigheter från en generation till en annan inom ramen för samverkan mellan skolan och hemmen.

Även elevernas föräldrar och mor- och farföräldrar har haft möjlighet att delta i workshoparna. Verksamheten grundar sig på tanken att man ska lära sig göra olika bruksföremål och presentartiklar av olika material. När man skapar något konkret med händerna känner man att man lyckas. Det i sin tur stärker barnets självuppfattning och välbefinnande, och inverkar positivt på skoltrivseln. Produkter har tillverkats gemensamt för julmarknaden och influtna pengar använts för hela skolans utflyktsprogram. Till jul tillverkades också ljus av bivax. Även skolans yngsta deltog jämlikt med att skära vaxet och rulla ljusen. De äldre hjälpte de yngre att packa och räknade ut priserna på produkterna. Med hjälp av projektfinansiering kunde en förälder anlitas som expert att leda verksamheten och lärarna medverkade vid planeringen men också för att hjälpa barnen och att själva lära sig. På det här sättet kunde föräldrarna lättare delta i skolans verksamhet. Skolan är byns hjärta som får hela byn att andas och leva. Laukas kommuns koncept om att "hela byn fostrar" förverkligas när nya bybor via skolverksamheten lär känna byn och varandra.

Tänkvärt

Det kan kännas tungt för läraren att starta processen för barns delaktighet i beslutsfattandet. Jag har dock fått mycket goda erfarenheter: det lönade sig att

sätta tid på verksamheten, eftersom kommittén fick tillräckligt stor behörighet att besluta i en konkret fråga och resultatet av arbetet kunde utvärderas av alla. Kommittéarbetet gav ärliga åsikter, då eleverna inte har svårt att säga sina åsikter rakt ut till klasskamraterna. I grupper av elever i olika åldrar händer det lätt att ledarskapet och ansvaret faller på de äldsta eleverna. Att avgränsa ansvarsområdet för eleverna är en krävande uppgift. Att man känner eleverna är till stor hjälp, men å andra sidan utvecklas relationerna hela tiden och läraren får en annan roll som ledare för gruppens verksamhet. Dessutom har barnen fräscha sätt att tänka. De ser på saker lägre nerifrån.

“Jag var med om att påverka att Savion koulu fick fortsätta verksamheten i Laukas år 2006. Vi gick omkring i centrum av Laukas med skyltar och annan utrustning. Jag var där tillsammans med några kompisar. Jag minns inte så bra vad som hände den där dagen, men det måste ha varit en lyckad demonstration eftersom Savion koulu tillsvidare står kvar.”
pojke, åk 6, Laukas

Arttu Rytönen

Alla ska få påverka

Barnens Parlament i Finland

Jag har bl.a. fått vara med om att rösta fram ordföranden för barnparlamentets skolutskott. Då fattade jag att jag själv skulle vilja vara ordförande. Enbart det var en ny erfarenhet!

Skolan (Höytiän koulu)

Elevkåren i vår skola har lagt fram ett initiativ för skolans rektor. Och när en kompis sade att han är med i elevkåren i en annan skola, bad jag honom berätta hur det känns. När han pratat en stund märkte jag att jag blev en erfarenhet klokare bara av att höra hans historia. Om vi får en elevkår till vår skola går jag gärna med. När hela skolan gjorde en tomte tillsammans fick alla vara med och bestämma vad den skulle heta. Då kände jag att det är riktigt kul att kunna påverka och att alla nu och då borde få tycka till.

4H-klubben

När vi valde klubbpresident för 4H-klubben, fick alla medlemmar påverka på något sätt, såsom det ju ska gå till i en klubb. Jag har varit klubbens ordförande och då har man ganska mycket att säga till om. Det tycker jag är ett positivt sätt att påverka.

Hobby (Ishockey)

På en turnering i våras fick hela laget en lapp med frågan: “Vad tycker ni om er nuvarande tränare?” På lappen fick vi skriva vad vi tyckte om tränaren, om vi ville ha en ny eller om den gamla skulle få fortsätta. På läger har vi bl.a. fått påverka hurdana rum vi gör och ibland också vad vi ska göra på lägret. Jag tycker att det är roligt med sådana möjligheter att påverka.

Elevkårsverksamheten i Lehtoniemen koulu

Vår skola har haft aktiv elevkårsverksamhet sedan hösten 2006. Verksamheten har utvecklats kontinuerligt och förfaringssätten har justerats om situationen så krävt. Att eleverna är entusiastiska är A och O för verksamheten. Det är viktigt att ungdomarna märker att man kan åstadkomma mycket med en egen aktiv inställning. Ett av de viktigaste målen har också varit att inte bara elevkårens styrelse utan alla elever ska omfattas av verksamheten. Den sittande styrelsen för fram ärendena i klasserna och försöker få hela klassen med i verksamheten. Även lärarna och föräldraföreningen har varit aktiva samarbetsparter för barnen.

Under dessa år har elevkåren anordnat många slags verksamheter. En av de största insatserna var Halloween-festen hösten 2007. Som jag ser det är en förutsättning för en lyckad verksamhet att eleverna på riktigt ges möjlighet att göra saker och påverka viktiga beslut. Barnen planerade den aktuella kvällen själva. Evenemanget hölls kvällstid på skolgården och alla elever med familjer hade inbjudits. Eleverna konstruerade en "skräckbana" på motionsbanan och längs denna hände allt möjligt skojigt. En begäran om att bidra med bakverk skickades ut till föräldrarna i elevkårens namn. Eleverna sålde bakverken och vinsten gick direkt till elevkåren. Inträdet till själva festen var gratis för alla. Och det bästa av allt var att styrelsen vid den tidpunkten hade 13 medlemmar men över hälften av eleverna i vår skola medverkade i arrangemanget av festen (vår skola har ca 220 elever). Styrelsemedlemmarna delegerade arbetsuppgifterna vidare och det rådde ingen brist på flitiga och medhjälpare! Kvällen lyckades över förväntningarna. En del elever spelade musik på gårdsplanen, häxor delade ut godis till alla. Reklamladen och inbjudningarna till hemmen var ett prov på elevernas skicklighet. Barnen hade också hand om buffén och längs den utstakade banan "spökade" tiotals barn - de minsta var förstaklassister!

Kvällens intäkter användes bl.a. för gemensamma anskaffningar. Elevkårens styrelse lade fram en framställan för föräldraföreningen om att skaffa en trådlös mikrofon. Elevkåren betalade 1/3 av anskaffningspriset. Likaså gjordes en framställan om att köpa basketbollställningar. Även till det här förslaget ställde sig föräldraföreningen positiv. Ställningar kommer att köpas i vår. Nu är en ny framställan "inne" om att gemensamt köpa en kamera.

Lärarkåren har också gett elevkåren uppgifter. För några år sedan sammanställdes nya rastregler och utreddes behovet av lekställningar och barnens önskemål om dessa. Vidare hade elevkåren hand om skolans bibliotek och hjälpte lärarna att övervaka rasterna.

Elevkåren har arrangerat valborgsfester där de haft hand om serveringen och tävlingspriserna. För ett år sedan på våren anordnade elevkåren "underhållning" för alla elever under skoldagen. Under dagen fick eleverna delta i olika slags programpunkter och göra allt möjligt utöver det vanliga. På skolgården höll man tävlingar, gjorde ansiktsmålningar och bjöd på annat nöje för barn i olika åldrar. Det viktigaste var förstås att barnen själva fick planera evenemanget utifrån klasskamraternas idéer. Dagen kulminerade i en fotbollsturnering där lärarna mötte eleverna.

Nuförtiden har elevkårens styrelse dubbel bemanning. Om någon är sjuk, får en kompis från samma klass komma och bekanta sig med elevkårens verksamhet på styrelsens sammanträde. Det är viktigt, särskilt för de yngre eleverna, att ha en kompis så att man inte ensam behöver redogöra i klassen för de ärenden som har behandlats i elevkåren. Elevkårens styrelse har en mandatperiod på två år i taget. På det här sättet får verksamheten mer styrka i och med att en del av eleverna har längre erfarenhet. Hälften av styrelsen står alltid i tur att avgå. Över sammanträdena uppgörs promemorior och föredragningslistan sammanställs tillsammans med ordföranden och sekreteraren före varje möte. Två sammanträden hålls per månad.

Medlemmarna i elevkårens styrelse har också deltagit i en utbildning där de har träffat elevkårsrepresentanter från andra skolor. Att eleverna ges tillfälle att utbyta tankar, erfarenheter och idéer är viktigt.

"Det finns en sak som jag kunnat påverka i skolan. Nog finns det mycket som jag skulle ha haft lust att bestämma om, men jag har inte alltid gjort något om saken. Jag pratar med någon vuxen om det finns något jag vill påverka i skolfrågor." flicka, åk 5, Laukas

Delaktighet i Etelä-Hervannan koulu

Etelä-Hervannan koulu är en enhetsskola med närmare 650 elever i årskurserna 1-9. Vår skola har en kulturell mångfald eftersom över 20 procent av eleverna har invandrarbakgrund. I skolan arbetar närmare 80 vuxna. Eleverna har en viktig roll när det gäller att utveckla skolan. Vi vill att barnens och ungdomarnas röst ska höras i skolans vardag. Delaktighet och ett aktivt medborgarskap är ett av ämnesområdena i undervisningsplanen. Elevkåren arbetar aktivt och informerar om verksamheten på en egen webbplats. Webbplatsen omfattar information om utvecklingsprojekt och evenemang och har också en sida där eleverna fritt kan framföra sina åsikter. Webbplatsen upprätthålls av utsedda medlemmar i elevkåren. Styrelsen för hela enhetsskolans elevkår samlas varje januari till en utbildnings- och planeringsdag på Torpan kurssikeskus. Verksamheten för nästa termin planeras under den handledande lärarens ledning. Elevkårens styrelse sammanträder varje månad, men också oftare om det behövs. Verksamheten syftar till att påverka skolans verksamhet samt utveckla färdigheter som behövs för delaktighet och socialt engagemang.

Katariina Juuti, Juuso Manninen, Joni Saikanmäki, Santeri Schroderus

I november 2008 hölls en kurs i Tammerfors där varje skola med lägre årskurser fick egna webbsidor i Opit-miljön för sin elevkår. En utbildare från WSOY medverkade. Från varje skola deltog 2-4 styrelsemedlemmar i elevkåren och en handledande lärare. Användarrättigheter gavs till alla elever och lärare i skolan, och systemadministratörens rättigheter till handledande läraren och de styrelsemedlemmar som deltog i utbildningen, samt rektorn. Systemadministratörsrättigheter kan även ges andra lärare i skolan som behöver dem. Varje skola fick göra en förstasida efter egen smak, och t.ex. göra en teckning för den. Därefter övade vi oss i att göra föredragningslistor och protokoll och att använda kalender. Vi hade med oss en minnessticka som innehåller elevkårens verksamhetsidé, mål och regler, vision fram till år 2012, verksamhetsberättelse från föregående år och verksamhetsplan för det här året samt lärarnas och elevernas önskemål till elevkårens styrelse. Vi införde allt material på elevkårens webbplats och nu kan det läsas av alla elever i skolan. Eftersom vår skola är en enhetsskola var även representanter för de högre klasserna med på kursen. De fick skapa en chatt, medan de lägre klasserna fick ett eget rum på webbplatsen.

Katariina Juuti

“Jag byggde upp rummet för de lägre årskurserna och det är jag och Santeri som fungerar som administratörer. På kursen framhävde man att vi har stora rättigheter eftersom vi måste övervaka att det inte förekommer svordomar eller osakligheter i diskussionerna. En gång märkte jag att en pojke från sexan hade skrivit fula saker, och det berättade jag genast för Hannele, som är vår handledande lärare. Vi tog bort hans texter och gav honom en varning.”

På elevkårens webbplats är det tryggt att lära sig rutinerna för en diskussion under ledning av läraren, eftersom alla skriver under eget namn. De enskilda klasserna kan också göra egna diskussionsspalter. Klass 4B skapade en sådan i Opit.

Annika Annala och Elena Teittinen

Planering av lillajulsfest för 4B

“Vi började planera redan tidigt på hösten. I Opit gjorde vi en egen diskussionsspalt om festen för klassen. Där fick alla säga sina åsikter om vad vi skulle göra på festen. Julklappar och elektronikspel var de hetaste samtalsämnena. Till en början tyckte alla att julklappar hör till lillajulsfester, men till sist beslöt vi ändå att spara presentpengarna till julen i stället. Upptredanden och godsaker skulle förstås höras till programmet. Om elektronikspelen beslöt vi att man skulle få spela, men vi begränsade speltiden till en halv timme. Vi fick in många bra åsikter och diskussionen sammanfattades av Joona så här: “Festen kommer att bestå av program, elektronikspel, godis och andra läckerheter, men inga julklappar. Vi ska alltså ha roligt.” Att kunna skriva ner åsikter i ett privat forum var nytt och roligt. Det uppmuntrade alla att tycka till och allas åsikter togs i beaktande.”

Aino Myllymäki, Oona Puustinen

“I vår skola har elevkårens styrelse en egen datortimme. På ett av mötena visade Hannele hur man går till elevkårens webbplats och in i chattrummet. Samtidigt som Hannele visade hur det går till lärde vi sexor eleverna i årskurserna 1-3 att använda elevkårens webbsidor. Representanterna för de andra klasserna klarade sig på egen hand. På mötet kom vi överens om att vi ska gå med på de yngre elevernas datortimmar för att

tillsammans med klassrepresentanten lära hela klassen använda elevkårens webbsidor. Elevkårens styrelse har tillgång till en egen anslagstavla där man kan hänga upp information om viktiga frågor, men nu när vi har en egen webbplats är det lättare att sprida informationen. På det här sättet når den ju alla.”

På elevkårsstyrelsens egen diskussionsplats kan vi prata samtidigt på sammanträdena, t.ex. om aktuella projekt. Åsikterna samlas in och behandlas därefter på mötet. Just nu har vi börjat göra en elevtidning. På webbplatsen publicerar vi också fotografier från olika tillställningar. Nu visar vi bilder från alla hjärtans dag. Även rektorerna kan skriva in viktiga meddelanden till eleverna. Inom en snar framtid tänker vi öppna en initiativlåda för eleverna. Även om vi haft en egen anslagstavla har det varit svårt att förmedla information i en så stor skola som den här. Elevkårens egna webbsidor gör det betydligt lättare att informera om gemensamma frågor.

Lilja Ruismäki, 2B

Intervju av ettor

“Allt började när jag funderade på hur jag känner mig i skolan. I en intervju frågade jag ettorna vad de skulle vilja ha till skolan och om de blir mobbade. Svaret var att de ville ha nya lekredskap, utomhusleksaker och uppfriskande toalettblock för toalettstolarna. Många upplevde att de blivit mobbade. Vi gjorde en egen skoltidning. I rollen som chefredaktör visade jag resultatet av intervjun för rektorn. Han svarade att skolan nog kunde pröva på toalettblock, att utomhusleksaker anskaffas när snön har smält, och kanske också någon lekställning. Mest oroad är jag för mobbning. För att minska mobbning kunde vi hålla en dag när alla bara får säga och göra bra saker till varandra.”

Intervjun och resultaten av den kan läsas av alla på skolans webbplats.

Sinikka Mäntysalo-Lamppu

Elevkårsverksamheten som en del av kommunens officiella system för påverkan

“Vuxna, se barnen i ögonen! Stå inte bara där och fundera.

Gör något. Fråga barnen.”

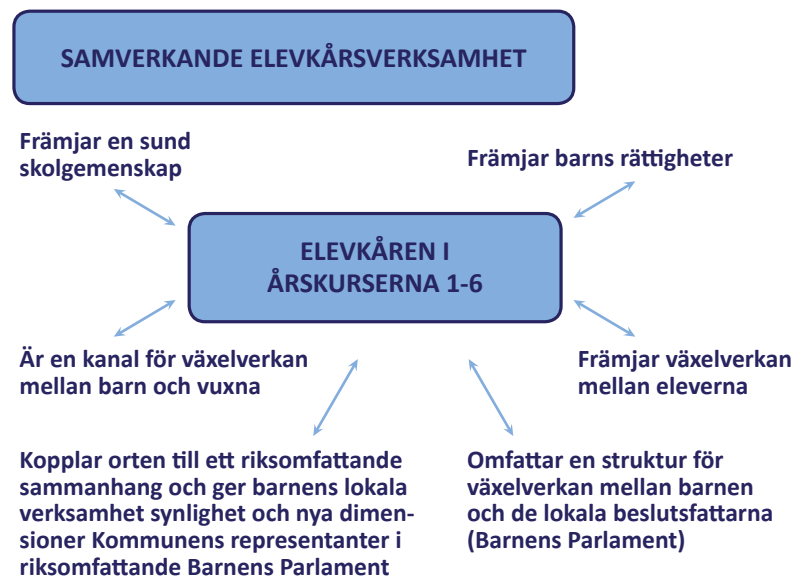
Hannele Kiuru, barnledamot i Barnens Parlament i Finland från Villmanstrand

Skolan är hjärtat i barnparlamentsverksamheten. Via barnparlamentet utvidgas skolmiljön till att omfatta elevernas egen livsmiljö i vid bemärkelse. I kommunerna är Barnens Parlament en del av en samverkande elevkårsverksamhet som ger barnen möjligheter att växa mot kollektivism och delaktighet och att påverka. Parlamentsverksamheten fungerar bäst om varje elev i de lägre årskurserna medverkar. Strukturen är en kanal där barnen kan göra sig hörda och påverka på skol- och kommunplanet. Verksamhetssätten och -formerna byggs upp gemensamt av vuxna och barn i respektive kommun. En viktig förutsättning för Barnens Parlament på det lokala planet är att barns möjligheter att yttra sig och påverka har organiserats systematiskt och att Barnens Parlament därmed är ett officiellt organ i kommunen.

Samverkande elevkårsverksamhet innebär att Barnens Parlament sammanflätas med skolans och kommunens närmiljöer. Samverkande elevkårsverksamhet bygger på följande grundpelare:

1. Verksamheten främjar en sund skolgemenskap och barns rättigheter samt växelverkan mellan eleverna.
2. Verksamheten bäddar för växelverkan mellan barn och vuxna.
3. Verksamheten omfattar strukturen för växelverkan mellan de lokala beslutsfattarna och barnen samt kopplar kommunen till riksomfattande Barnens Parlament i Finland.

Skolornas föräldraföreningar har en viktig roll när det gäller att skapa en samverkande elevkårsverksamhet och hålla den livskraftig. Ett nära samarbete mellan föräldraföreningens styrelse och elevkårens styrelse stödjer grundandet av Barnens Parlament i kommunen samt utvecklandet av sådana verksamhetsmodeller som grundar sig på att man i det kommunala beslutsfattandet beaktar de aspekter som barnnätverket av elevkårer lägger fram.

Mål och struktur för samverkande elevkårsverksamhet. (Eero Nerelli-Antell)

Varför drivs parlamentsverksamhet för barn?

Verksamheten stärker barnens sociala tillväxt samtidigt den fostrar till medborgarskap. Barnens Parlament i Finland är en del av den nya och bestående strukturen som ungdomslagen förutsätter för att barn ska kunna göra sin röst hörd i frågor som gäller dem själva och myndigheterna ska ha bättre möjligheter att ställa frågor till barnen om deras livskrets. De vuxna kan fatta bättre beslut som beaktar barnaspekten. Såväl den riksomfattande och som den kommunala barnparlamentsverksamheten grundar sig på FN:s konvention om barns rättigheter och skyldigheterna i ungdomslagen. Barn- och ungdomspolitiska programmet²¹, om vilket föreskrivs i ungdomslagen²⁰, är en grund för uppbyggandet för ett system för att höra barn och ungdomar och låta dem påverka.

Barnens Parlament arbetar i skolan och i kommunen

Till det lokala barnparlamentet utses ledamöter från årskurserna 4 och 5 i kommunens skolor, antingen genom val eller genom lottdragning. Alla elever i årskurserna 1-6 deltar i valet, om ett sådant anordnas. I de största kommunerna har Barnens Parlament en egen regering som sammanträder regelbundet eller vid behov. Det rekommenderas att regeringsmedlemmarna i Barnens Parlament väljs bland representanterna för skolornas elevkårer. Detta förfaringsätt sä-

kerställer ett direkt informationsflöde mellan skolan och Barnens Parlament. I mindre kommuner kan man i stället för en regering bilda en barndelegation för barnparlamentet av representanter från skolorna.

I klassen omfattar verksamheten klassens egna förslag, idéer och initiativ till elevkåren, vilken för dem vidare till styrelsen för Barnens Parlament. I klasserna kan man också bereda framställningar som en del av lektionsarbetet. Eleverna kan göra framställningar till elevkåren genom att hålla klassmöten eller lämna in idéer till en initiativlåda. Förslagen kan gälla den egna skolan och dess verksamhet eller relatera till den egna närmiljön eller hela kommunen. Många frågor som eleverna har lagt fram kan behandlas inom skolan och en del överförs till det kommunala planet.

I frågor som gäller hela kommunen styrs förslagen till dem som handlägger ärendet (sektordirektörer, ungdomsfullmäktige, nämnder eller kommunstyrelsen/-fullmäktige) och av framställningarna kan man t.ex. väcka en motion.

Barnens Parlament tillhandahåller en dubbelriktad verksamhetsstruktur för växelverkan mellan barnen och de vuxna i kommunen. Förutom stormötet eller generalsamlingen är Barnens Parlament kommunens officiella barndelegation som tar ställning och ger utlåtanden i realtid. Barnparlamentets regering kan ge officiella utlåtanden till kommunen t.ex. i frågor som gäller miljön och servicen. Som exempel kan nämnas Idensalmi stad där det lokala barnparlamentet som kallas Pikku Iivarit har gett officiella utlåtanden till olika kommunala instanser. På det här sättet får man även barnaspekten på de frågor som bereds inför myndigheternas beslut.

I de flesta kommuner har eleverna eller elevkårerna i de lägre årskurserna gett det lokala barnparlamentet ett eget namn. I Idensalmi heter barnparlamentet "Pikku Iivarit", i Varkaus "Varkauden Vekarat" och i Paltamo "Lapaset". I Brahestad och Kristinestad har man Pikku Parlamentit (Lilla Parlamentet). I det skede när ett barnparlament ska grundas kan t.ex. en tävling om planeringen av en egen logo fungera som en samlande och inspirerande start för verksamheten. Planeringstävlingen informerar då på samma gång om att barnparlamentsverksamheten inleds och ger barnen en känsla av gemenskap eftersom alla elever är med om att bygga upp barnparlamentet. I Idensalmi gav föräldraföreningen Iivarit den klass som vann logotävlingen ett resebidrag för vårens klassutfärd. (Läs mer: www.lastenparlamentti.fi/openopas)

Verksamheten vid Barnens Parlament i Tammerfors är en del av stadens ungdomstjänster och leds av en ungdomsledare. Ungdomsledaren är med på kurser som hålls två gånger per år för elevkårerna. Kurserna strävar efter att stödja elevkårsstyrelsernas och de handledande lärarnas arbete bl.a. genom utbildning i mötesteknik. Med hjälp av kurserna vill man också ge både lärare och elever tillfälle att utbyta erfarenheter och utveckla samarbetet mellan elevkårerna i olika skolor. Vidare syftar utbildningen till att göra elevkårsverksamheten mer synlig inom skolan och att beröra alla elever och lärare i skolan. I Tammerfors har elevkårerna i alla skolor med årskurserna 1-6 egna webbplatser. Vid dessa kan alla elever läsa om vad som händer i elevkårens styrelse. Ungdomsledaren har medverkat i utvecklandet av innehållet på elevkårernas webbplatser.

I samarbete med de handledande lärarna anordnar ungdomsledaren också fortbildningsdagar som stärker gruppsammanhållningen för elevkårernas styrelser.

Barnparlamentets stormöte

Det arbete som beretts i skolorna kulminerar på stormötet som hålls en eller två gånger per år. Stormötet kan kallas stormöte, plenum, generalförsamling eller barnparlamentets sammanträde. I större kommuner väljs två representanter från skolorna, i mindre kommuner kan mötena vara öppna för alla elever i de lägre årskurserna. På dessa sammankomster kan elevkårerna dela med sig av sina erfarenheter.

När det gäller att förbereda barnparlamentets årliga stormöten har elevkårerna i de lägre årskurserna en central roll. Med hjälp av initiativlådan eller utifrån förslag från klasserna utser elevkåren de viktigaste och mest understödda framställningarna. Skolornas representanter lägger fram sina omsorgsfullt beredda framställningar på stormötet. Därefter följer diskussion och omröstning. Förslagen kan gälla frågor som gäller elevernas hela livsmiljö.

I kommunerna tillämpas olika praxis för framställningar som kommer från barn. En del kommuner har reserverat anslag för förslag som tas upp på barnparlamentets stormöte och som ska fördelas mellan skolorna. I andra kommuner går initiativ och förslag från barn vidare enligt normal förvaltningspraxis i kommunen. Alla frågor som berör barnen behöver inte en officiell handläggning eller myndighetsbeslut. Det finns också frågor som kan lösas genom att barnet tar kontakt med den ansvariga instansen. Till barnens sammanträden kan man

också kalla gästföreläsare som berättar om aktuella frågor för barnen. Barnens Parlament i Tammerfors har bl.a. haft besök av en näringsexpert som berättade hur man planerar elevernas måltider.

Från elevkåren vidare till att påverka i kommunen och landet

Barnparlamentets viktiga uppgift i kommunen och i skolan är att utse ledamöter till riksomfattande Barnens Parlament i Finland. I praktiken kan alla elever i kommunen via sin elevkår vara med om att välja ledamöterna. Kommunen tar emot ledamötsplatserna i riksomfattande Barnens Parlament i Finland och ger de av skolorna valda ledamöterna mandat att företräda kommunen. I de lägre årskurserna kan man anordna val, dra lott, genomföra paneler, sammanställa inspirerande skrivelser och framställningar: Varför skulle just jag vara rätt person att representera kommunen i Barnens Parlament i Finland? Det är viktigt med kreativitet och glädje, och eleverna och lärarna kan också tillsammans bearbeta idéer om demokratiska valprocesser. Planeringen och genomförandet av valprocesser är också en naturlig samarbetsform mellan undervisningsväsendet och ungdomsväsendet i kommunen.

Barnens Parlament i Finland

Det rikstäckande barnparlamentet är en kanal för påverkan bland barn i årskurserna 1-6 (i åldern 7-12 år). Alla kommuner i Finland har rätt till ledamötsplatser i Barnens Parlament i Finland.

Ledamöternas mandatperiod är två år. Barnen arbetar främst i ett slutet, virtuellt parlament på Internet. Diskussioner förs på en allmän diskussionsspalt och i olika utskott (bl.a. miljö-, kommunikations-, skol- och framtidsutskotten). På våren och hösten samlas barnen till ett virtuellt plenum. En gång om året ses man ansikte mot ansikte när barnen samlas till ett fysiskt plenum.

Verksamheten är interaktiv, dvs. även myndigheter, beslutsfattare och organisationer som främjar barnens ställning har möjlighet att ställa frågor direkt till barnen för att utreda olika aktuella frågor. Barnen diskuterar över nätet även med beslutsfattare och olika sakkunniga. Barnen besvarar frågor och ger utlåtanden; som exempel på detta kan nämnas åsikterna om framtidens skola till riksdagens framtidsutskott. Parlamentet fungerar bl.a. som rådgivare för barnombudsmannen och som ett forum där barnen kan lägga fram initiativ och åsikter till riksdagens förhandlingsdelegation, vilken består av representanter för riksdagsgrupperna, samt för ministerierna och de statliga organen.

Inom skolan och kommunen får kommunens barnledamöter i Barnens Parlament i Finland stöd av elevkåren i den egna skolan och den handledande läraren. Ledamoten informerar elevkåren om aktuella ärenden i nätparlamentet. I de kommuner som inte har ett lokalt barnparlament kan elevkåren i barnledamotens skola fungera som ledamotens egen stödgrupp. Från denna börjar barnparlamentsverksamheten växa fram. Ledamöterna informerar elevkåren kontinuerligt om den riksomfattande verksamheten och förmedlar framställningar från elevkåren till nätparlamentet. Den här verksamhetsmodellen fungerar också som elevkårens kanal till strukturerna för påverkan i kommunen. I små kommuner motsvarar strukturen och handlingsmodellen verksamheten i lokala barnparlament.

“På gymnastiktimmarna har jag varit med om att välja lag. Jag tror inte det finns något annat jag skulle vilja påverka. Jag pratar med min lärare och mina vänner om det är något jag vill ändra på!” flicka, åk 5, Laukas

Kimi Uosukainen

Hur känns det att påverka?

Jag heter Kimi Uosukainen och är 13 år. Jag representerar Lahtis i Barnens Parlament i Finland. Förutom Barnens Parlament är jag med i ett demokratiprojekt som genomförs av Lahtis och Reykjavik. Jag har också överlätit barnparlamentets rapporter till många beslutsfattare i vårt land. För stadsstyrelsen i Lahtis har jag hållit föredrag om barnparlamentet och också lämnat in en vädjan till styrelsen om att ett lokalt barnparlament ska grundas. Beträffande vädjan pratade jag personligen med direktörerna för ungdomsväsendet och bildningsväsendet i Lahtis stad. Sist men inte minst var jag med om att grunda elevkåren i min förra skola och i min nuvarande skola är jag suppleant i elevkårens styrelse.

År 2007, när Barnens Parlament i Finland grundades, utsågs jag till barnledamot från min stad. Alla kommuner i Finland uppmanades att skicka barnledamöter till barnparlamentet. Barnledamöterna utsågs bland eleverna i de lägre årskurserna och kommunstyrelsen gav ledamöterna mandat att representera kommunen i Barnens Parlament i Finland. Från Lahtis stad utsågs två ledamöter. Min väg mot det riksomfattande barnparlamentet började med att stadsstyrelsen beslöt vilken skola som skulle komma i fråga och lärarna därefter utsåg vilka elever som skulle bli ledamöter. Jag visste ingenting om Barnens Parlament innan man ringde min mamma och frågade om jag skulle kunna bli suppleant för Lahtis ledamot. Visst gick det för sig, och där började min “resa på påverkandets väg”. När parlamentet grundades fick kommunerna fria händer att välja ledamöter för den första mandatperioden 2007-2009. För nästa period 2009-2011 får vi ledamöter vara med om att utveckla demokratiska processer för valet av ledamöter.

När jag hade blivit utsedd till representant i Barnens Parlament var nästa steg att grunda en elevkår i min skola. Lärarna och eleverna fastställde tillsammans verksamhetsprinciperna för elevkåren. Jag blev tvungen att byta skola innan elevkåren startade verksamheten på allvar, men jag hann vara ordförande för elevkåren i ett halvt år och så är jag ju dessutom dess grundare, åtminstone officiellt.

Hösten 2008, när kommunvalen hölls, överräckte jag barnparlamentets vår-rapport till SDP:s ordförande Jutta Urpilainen, samlingspartiets partisekrete-

rare Taru Tujunen och miljöminister Paula Lehtomäki (centerpartiet). Vårrapporten omfattade besluten från våra plenum över Internet samt annan allmän information om Barnens Parlament. Urpilainen, Tujunen och Lehtomäki lyssnade noggrant på min redogörelse för barnparlamentet och var glada över att få rapporten. Det kändes bra att de var så intresserade av barnparlamentet och verksamheten. Vår lokala tidning publicerade en artikel med foton om mitt möte med politikerna.

Tillsammans med ordinarie ledamoten höll jag ett föredrag som jag skrivit själv för stadsstyrelsen i Lahtis. Jag hade hört att barn i andra kommuner hade hållit liknande föredrag och därför tog jag kontakt med stadssekreteraren. Att skriva och hålla föredraget tyckte jag var en spännande och värdig uppgift. Värdig på det sättet att det är sällan som 12-åringar får tillfälle att berätta för stadsstyrelsen om en sak som de inte vet någonting själva om utan håller oss som experter. Det var också lite besvärligt att skriva föredraget även om jag hade all information som behövdes. Föredraget blev rätt så omfattande. Det handlade om vad Barnens Parlament har gjort, vad det finns för utskott i parlamentet, vad de arbetar med osv.

Demokratiprojektet gjorde att vi fick åka till Reykjavik på Island. Syftet med resan var att arbeta på en gemensam handbok om påverkan. Projektet finansieras av EU och ska därför vara internationellt. Vi stannade en vecka i Reykjavik och fick lära känna den isländska ungdomskulturen, ungdomars möjligheter att påverka på Island samt ungdomspolitik. Resan råkade infalla vid en intressant tidpunkt eftersom det pågick demonstrationer mot regeringen just den veckan. Efter Islandsresan fick jag pusta ut ett slag. Men min "resa för påverkan" fortsätter.

Efter julen fick jag höra att vädjan om grundandet av ett lokalt barnparlament i Lahtis, som jag hade lämnat in när vi höll föredraget, hade registrerats för behandling. I det ärendet kontaktade jag ungdomsväsendets direktör Jouni Kivilahti och bildningsväsendets direktör Maritta Vuorinen. Jag erbjöd dem hjälp med behandlingen av vädjan och förklaringar till de frågor som ställts i den. Både Kivilahti och Vuorinen var entusiastiska över att den som sammanställt vädjan tog kontakt och erbjöd hjälp. Vi kom överens om att träffas för att prata vid.

Jag fick jättemycket inspiration och började skissa upp en egen modell för det lokala barnparlamentet. Jag anlände till mötet i rätt tid och tänkte att nu blir jag

emottagen av gråa och trista tjänstemän. Men till min stora förvåning träffade jag ungdomliga och trevliga vuxna som förstod sig på hur barn och ungdomar har det och ville höra vad jag hade att säga. Den första timmen var en monolog där jag berättade om praxisen i andra kommuner och om barnparlamentet i största allmänhet. Båda lyssnade noga och gjorde anteckningar. Timmen därefter började vi dra upp linjer för Lahtis egen version av barnparlamentet. Jag måste nog säga att jag var lite överraskad över hur villiga de var att samarbeta. Verksamhetsmodellen vi gjorde upp tycker jag kunde fungera utmärkt för barnparlamentet i Lahtis. Men saken är inte slutbehandlad ännu eftersom den ska läggas fram i sin helhet för bildningsnämnden först i maj. Det är sedan nämnden som fattar beslut om barnparlamentet ska grundas. Jag tror nog att vår fin-slipade modell kommer att gå igenom.

Påverkansarbetet fortsätter men nu i den formen att jag resten av månaden skrivit olika artiklar på begäran av Barnens Parlament. Att påverka genom att skriva är en av barnledamöternas uppgifter. Artiklarna publiceras i olika tidningar. För söndagsskoletidningen Pyhäkoulu skrev jag en artikel med rubriken "Jag och naturen". Till informatören för regeringens barn- och ungdomspolitiska program skrev jag om vad som gör en semester lyckad ur barnens synvinkel. Medan jag skrev insåg jag att påverkan inte alltid betyder att man sitter kring ett bord och fattar beslut om stora frågor. En stor del av påverkansarbetet går ut på att skriva. I artiklarna framförde jag mina egna åsikter. Den här typen av påverkan är viktig även om den inte är särskilt omfattande. Det är viktigt att välja olika stil på artiklarna eftersom vissa bara läses av barn och andra nästan bara av vuxna.

Jag tycker att det är viktigt och värdefullt att barn får berätta vad de tycker för vuxna, nästan om vad som helst. Ett av de bästa sätten är att liksom i den här texten berätta om saker för så många vuxna som möjligt genom att skriva. Men ännu viktigare är det förstås att vuxna läser och hör barnen eftersom vi barn ofta spontant kastar fram sanningar och viktiga synpunkter. När de vuxna lyssnar på barnen och verkligen bryr sig om vad de säger får alla uppleva känslan av påverkan och delaktighet. Barn och barns åsikter bör man höra både hemma och i skolan också i små frågor, eftersom det betyder mycket för ett barn att få påverka och bli hörd i frågor som gäller honom eller henne själv.

Merja-Maaria Oinas

Den interaktiva nåtdemokratitjänsten Initiativkanalen.fi

Tjänsten Initiativkanalen.fi är ungdomarnas egen påverkanskanal och ett verktyg som olika aktörer inom kommunen kan använda för att höra ungdomarnas åsikter. Nationella koordinations- och utvecklingscentret för ungdomsinformations- och rådgivningstjänster ansvarar för samordnandet av tjänsten.

På Initiativkanalen kan ungdomar ge förbättrings- och förändringsförslag som gäller den egna närmiljön. Alla som använder webbtjänsten kan bläddra i och läsa sidorna från olika kommuner eftersom de olika faserna av idéprocessen (idékläckning, kommentering, omröstning/underskrift, uppföljning) visas för alla.

Initiativ kan tas t.ex. i skolor och läroinrättningar, i samband med olika fritids- och sysselsättningar, på ungdomsgårdarna eller av en enskild ung människa, oberoende av tid och ort. Därtill kan ungdomarna kommentera och uttrycka sina åsikter om andras idéer, rösta och underteckna bearbetade initiativ samt följa upp hur behandlingen av dem fortskrider.

I de kommuner som är med på Initiativkanalen bearbetar moderatorn idéerna till initiativ genom att lägga till åtgärdsförslag. Initiativ som gått igenom processen på Initiativkanalen skickas vidare och om det finns något som kommunen vill höra ungdomarnas åsikter om så läggs frågan in under rubriken Kommunens frågor.

På sidan Kommunen frågar kan kommunen och andra aktörer fråga efter ungdomarnas åsikter i ärenden som gäller ungdomarna. Kommunfullmäktige och -styrelsen, förvaltningarna, sammanslutningar av unga opinionsbildare och olika organisationer kan ställa frågor. Även klasser och elevkårsstyrelser kan använda Initiativkanalen för att höra vad ungdomarna tycker och tänker. Ungdomar som registrerat sig på Initiativkanalen kan kommentera aktuella frågor och ge sin egen syn på saken. Efter kommenteringen införs uppgifter i tjänsten om på vilket sätt ungdomarnas åsikter har tagits i beaktande eller vad som hänt med ärendet.

Alla ungdomar som registrerat sig i tjänsten kan delta i Initiativkanalens verksamhet i sin hemkommun. Tröskeln att skriva ner egna idéer och åsikter är

låg eftersom användarna själva kan välja om de ska publicera kommentarerna anonymt, under signatur eller i eget namn. Man behöver inte alls vara insatt i kommunstrukturen och -processerna för att kunna skriva in idéer och kommentarer.

Förutom enskilda ungdomar kan även klasser, olika aktionsgrupper och grupper av opinionsbildare använda Initiativkanalen som ett redskap för påverkan. Till en början kan ungdomarna fundera i grupp t.ex. på förslag till förändring eller förbättring i den egna skolan och publicera förslagen på Initiativkanalen. Därefter kan alla registrerade användare kommentera för eller emot de aktuella frågorna och därefter fortskrider processen enligt reglerna för tjänsten. Med hjälp av webbtjänsten når man en bredare krets av ungdomar som berörs av frågorna. På samma gång blir initiativen och hur de växer fram till konkreta beslut synliga för alla.

Efter kommenteringen införs uppgifter i tjänsten om på vilket sätt ungdomarnas åsikter har tagits i beaktande eller vad som hänt med ärendet.

*“Jag bryr mig egentligen inte om att påverka. Jag är inte så bra på sånt. Jag försöker inte förändra världen men inte heller förstöra den.”
flicka åk 6, Laukas*

Källreferenser

- ¹ mer om socialt medborgarskap Nivala 2008
- ² Arponen, Anu-Leena 2007. "Miten nuo pienet osaa ajatella niin fiksusti?" Lasten mielipiteitä arkiympäristöstään. Utredning, Barnombudsmannens kansli 1:2007; Tuononen, Päivi 2008. Asiaa aikuisille! Lapset ja nuoret kertovat omien oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Utredning, Barnombudsmannens kansli 4:2008.
- ³ Alla citat i artikeln kommer från Tuononen, Päivi 2008. Asiaa aikuisille! Lapset ja nuoret kertovat omien oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Utredning, Barnombudsmannens kansli 4:2008. Citaten har översatts fritt till svenska.
- ⁴ Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004. Helsingfors. Utbildningsstyrelsen.
- ⁵ Faktacentralen, Helsingfors Stad: Quartely 3/2003.
- ⁶ Nousiainen, L och Piekkari, U. 2005
- ⁷ Helsingin Tietokeskus: Quartely 3/2003.
- ⁸ Gretschel A. 2002
- ⁹ Hart, R. 1997.
- ¹⁰ Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen 2010, 49-50.
- ¹¹ Neuvonen 2008, 18-19.
- ¹² Opetushallituksen moniste (Utbildningsstyrelsens kompendium) 9/2006, 3.
- ¹³ Manninen 2007, 122-123.
- ¹⁴ Kenttälä 2008, 29-30.
- ¹⁵ Manninen 2007, 126.
- ¹⁶ Manninen 2007, 126.
- ¹⁷ mer Karhuvirta 2009.
- ¹⁸ Nousiainen, L och Piekkari, U 2005.
- ¹⁹ Leinonen 2007, 59, bearbetat.
- ²⁰ Ungdomslagen 27.1.2006/72.
- ²¹ Barn- och ungdomspolitiska utbildningsprogrammet 2007-2010

Nämnd litteratur och övriga källor

- Barn- och ungdomspolitiska utvecklingsprogrammet 2007-2010. Undervisningsministeriets publikation 2007:41.
- Gretschel, A. 2002. Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin. Doktorsavhandling. Studies in sport, physical education and health 85. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004. Helsingfors. Utbildningsstyrelsen.
- Hart, R. 1997. Children's Participation: The Theory and Practice of Involving Young Citizens in Community Development and Environmental Care. London: Earthscan & Unicef.
- Karhuvirta, T. 2009. Koulun kerhotoiminta lasten ja nuorten osallisuuden lisääjänä. Kenttälä, M. och Kesler, M. (red.) Kerhotoiminta osa kehittyvää ja hyvinvoivaa koulua. Erweko Painotuote Oy: Helsingfors.
- Kenttälä, M. 2008. Skolans klubbhandbok. Libris Oy: Helsingfors.
- Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen 2010.
- Leinonen, L. 2007. Nuorten osallisuushankkeen aikana kehitettyjen toimintamallien merkitys nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien

parantamiseksi – tarkastelussa neljän hankepaikkakunnan toimintamallit. Pro gradu-avhandling, icke publicerad. Tampereen yliopisto.

Manninen, J. 2007. Oppilaiden osallisuus koulussa – oppilaskuntatoiminnan uusi tuleminen? Gretschel, A. och Kiilakoski, T. (red.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, publikation 77. Hakapaino Oy: Helsingfors.

Neuvonen, M. 2008. Demokratiaa koulun penkille. Opettajien opas demokratiakasvatukseen. Justitieministeriet. Edita Prima Oy: Helsingfors.

Nivala, E. 2008. Kansalaiskasvatus globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnassa – Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Doktorsavhandling. Kuopio: Snellman instituutti, Snellman instituutin A-sarja 24.

Nousiainen, L. och Piekkari, U. 2005. Engagerade elever – en samverkande skola handboken för elevkårens handledande lärare. Undervisningsministeriets publikationer 2005:36. Universitetstryckeriet. Helsingfors.

Perusopetuksen oppilastoiminnan kartoitus 2005. Moniste 9/2006. Utbildningsstyrelsen.

Quartely 3/2003. Faktacentralen, Helsingfors stad. Ungdomslagen 27.1.2006/72.

Tuononen, P. 2008. Med adress till vuxna! Barn och ungdomar berättar hur deras rättigheter tillgodoses i Finland. Barnombudsmannens byrå. Utredningar 4:2008. Jyväskylä.

Internet

www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/osallistuva_oppilas_-_yhteisoellinen_koulu_-hanke/index.html

www.lastenparlamentti.fi/openopas

www.kerhokeskus.fi

Handboken Aktivt deltagande – elevkåren i skolans vardag

är avsedd för personer som handleder elevkårer i grundskolan.

Handboken innehåller praktiska exempel på elevkårsverksamhet, barns tankar och erfarenheter om påverkan samt tankar kring vad elevkårsverksamheten syftar till och i vilka sammanhang den ingår.

En lyckad elevkårsverksamhet utvecklar skolans verksamhetskultur i en mer social och kollektiv riktning, stödjer välbefinnandet i skolgemenskapen och höjer skoltrivseln. Den är också ett sätt att fostra barn och ungdomar till delaktiga och aktiva medborgare.

Handboken behandlar bl.a.

- vilka frågor barn och ungdomar vill påverka i skolan
- hur elevkåren stärker medborgarfärdigheterna
- hur elevkåren stödjer de ungas väg mot aktivt medborgarskap
- hur elevkåren sammanflätas med kommunens officiella system för påverkan.

KLUBBCENTRALEN

Mariegatan 15 A 11
00170 Helsingfors
Tfn 09 6962 440
kerhokeskus@kerhokeskus.fi
www.kerhokeskus.fi

ISBN 978-952-5853-14-8

ISBN 978-952-5853-15-5 (pdf)